

รู้เท่าทันไข้ยา ลดความสูญเสียของประเทศ

“ยา” เปรียบเหมือน “เหรียญสองด้าน” หรือ “ดาบสองคม” ต้องใช้ให้ได้ถูกชนิดและถูกขนาด จึงจะได้ประสิทธิภาพในการรักษาสูงสุด และเกิดความปลอดภัยมากที่สุดด้วยเช่นกัน ดังนั้น ในกระบวนการพัฒนาชนิดใหม่ๆ นอกจากจะมุ่งหวังให้เกิดผลการรักษาที่ดีขึ้นแล้ว ยังช่วยลดอาการไม่พึงประสงค์ที่เกิดจากยาอีกด้วย

รศ.เภสัชกรณรัตน์ สรवलเสน่ห์ อาจารย์ประจำภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ ขยายความว่า “ยาดี มีประสิทธิภาพและปลอดภัย” ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ “ราคา” เพียงอย่างเดียว แต่จะขึ้นอยู่กับ “คุณสมบัติเฉพาะ” ของยาแต่ละชนิดเป็นสิ่งสำคัญ ตัวอย่างเช่น กลุ่มยาแก้แพ้ หากเป็นการนำไปใช้เพื่อรักษาอาการน้ำมูกไหลจากโรคหวัด ควรเลือกใช้ยาแก้แพ้ที่มีฤทธิ์ทำให้ง่วง จะให้ประสิทธิภาพดีกว่ายาแก้แพ้ชนิดไม่ทำให้ง่วง

แต่หากเป็นการใช้เพื่อรักษาอาการน้ำมูกไหลจากโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ ควรเลือกใช้ยาแก้แพ้ชนิดไม่ทำให้ง่วงนอน จะมีความปลอดภัยมากกว่าชนิดทำให้ง่วงนอน หรืออีกตัวอย่างหนึ่งคือ “พาราเซตามอล” (paracetamol) โดยพาราเซตามอลรุ่นใหม่จะออกฤทธิ์ได้รวดเร็วขึ้น เช่น ปกติจะได้ผลการรักษาภายใน 30-60 นาที เหลือเพียง 10-15 นาที แต่ก็ยังอาจก่อให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ได้ไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ยามบางชนิดยังมีข้อบ่งชี้ในการใช้ได้อย่างหลากหลาย โดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของเพศและวัย แต่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้ของแพทย์ผู้

สั่งยา ว่าต้องการให้ออกฤทธิ์ในการรักษาหรือบรรเทาอาการต่อส่วนของร่างกาย ตัวอย่างเช่น “ยาแทมซูลอซิน ไฮโดรคลอไรด์” (tamsulosin hydrochloride) ซึ่งเป็นยาในกลุ่มปิดกั้นตัวรับแอลฟา (alpha-1 blockers)

ตัวรับของ “แอลฟา” นี้จะพบได้ที่บริเวณกล้ามเนื้อหูรูดของกระเพาะปัสสาวะทั้งในเพศชายและหญิง รวมถึงยังพบตัวรับนี้ที่ต่อมลูกหมากในเพศชายอีกด้วย ดังนั้น ยาในกลุ่มนี้จึงสามารถนำไปใช้บรรเทาอาการปัสสาวะลำบาก ปัสสาวะไม่ออก เนื่องจากภาวะต่อมลูกหมากโตในเพศชายเป็นข้อบ่งชี้หลัก

แต่ตัวรับแอลฟานี้ไม่ได้พบเฉพาะที่กระเพาะปัสสาวะเท่านั้น ยังพบได้ที่กล้ามเนื้อหลอดเลือดแดงทั่วร่างกายอีกด้วย ดังนั้น จึงสามารถนำไปใช้เสริมในการรักษาโรคความดันโลหิตสูงได้อีกด้วย แต่ยาในกลุ่มนี้ก็มักจะทำให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ต่อระบบหัวใจ และหลอดเลือดได้ด้วย ที่พบบ่อยคือ อาการหน้ามืด ความดันโลหิตต่ำขณะเปลี่ยนท่า หรือเป็นลมได้

ในบางครั้ง เราจะพบการใช้ยาในกลุ่มนี้ในผู้ป่วยหญิงที่มีอาการปัสสาวะผิดปกติ เช่น ปัสสาวะลำบาก ใช้แรงเบ่งปัสสาวะมาก ปัสสาวะบ่อย โดยกลุ่มอาการนี้เกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น อายุมาก ภาวะเครียด การติดเชื้อ โรคเบาหวาน การรักษาจำเป็นต้องหาสาเหตุให้พบ และรักษาที่สาเหตุเป็นสิ่งสำคัญ

เช่น หากมีการติดเชื้อก็ต้องรักษาด้วยยาปฏิชีวนะ ส่วนการใช้ยาปิดกั้นตัวรับแอลฟานั้น มีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่ายาในกลุ่มนี้สามารถช่วยลดความรุนแรงของอาการปัสสาวะผิดปกติ แต่ก็จะเป็นการใช้ยาเสริมจากการรักษาหลัก และเป็นการใช้ยาที่นอกเหนือจากข้อบ่งชี้หลักของยาดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้ ไม่ควรหยุดใช้ยาเอง หากสงสัยว่าจะเกิดอาการข้างเคียง หรืออาการไม่พึงประสงค์จากยาเกิดขึ้น ควรรีบปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกร เพื่อจะได้รับคำแนะนำให้หยุดยา หรือควรรับประทานยาต่อไปได้ รวมถึงแนวทางการจัดการอาการที่เกิดขึ้นดังกล่าวอย่างถูกต้องและเหมาะสมด้วย

การใช้ยาให้เกิดประสิทธิภาพ จำเป็นต้องศึกษาให้ดีก่อนนำมารับประทาน เชื่อมั่นว่าเภสัชกรทุกรายยินดีให้คำปรึกษาโดยเท่าเทียมกัน แต่ควรแจ้งรายละเอียดของยาเดิมที่ได้รับให้ครอบคลุมถึงยาสมุนไพร และอาหารเสริมที่กำลังรับประทานด้วย เนื่องจากสมุนไพร หรืออาหารเสริมบางชนิดอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานและการออกฤทธิ์ของยาแผนปัจจุบันที่กำลังรับประทานอยู่ได้